

Jelinkó Árpád
I.o. tanácsos, TÉT-attasé

Magyar Köztársaság
Nagykövetsége
Helsinki

KIEGÉSZÍTŐ BESZÁMOLÓ - 2007

BEVEZETŐ

2006. decembere második felében tért haza Helsinkiből öt és fél éves külszolgálatából Grosschmid Péter TÉT attasé. A 2005 augusztus-2006 december közötti munkájáról alapos, részletes beszámolót terjesztett fel. Jelentése bemutatja a finnországi tudománypolitikai rendszert, elemezve annak legfontosabb alkotó elemeit, hosszú távú feladatait, illetve az ő beszámolási időszakában bekövetkezett változásait. Ezért jelen beszámoló nem foglalkozik e kérdések ismételt bemutatásával. Csupán a pozíció átvétele óta betervezett és/vagy bekövetkezett változásokat, valamint a 2007 tavaszán lezajlott parlamenti választások következtében megalakult új kormány programjában megfogalmazott célokat és hangsúlyokat emeli ki. Ily módon a hazatért TÉT attasé jelentése, illetve az új TÉT attasé ehhez fűzött kiegészítése együttesen képezi a helsinki pozíció elmúlt évi tevékenységének összefoglaló beszámolóját.

AZ ÚJ KORMÁNYPROGRAM

Finnország a jövőben is egy hatékony és versenyképes gazdaságot kíván működtetni, amely a meglévő jóléti szolgáltatások stabilitásának megőrzése mellett kíván szembenézni a világgazdaság globális kihívásaival, továbbá az egyre emelkedő átlagéletkor következtében előreláthatóan növekvő újraelosztási gondokkal, és ezekkel párhuzamosan megbirkózni az emberi életminőség fokozatos javításának kérdéseivel. **A versenyképesség megőrzésének és javításának alapja az innovációs tevékenység hatékonyságának növelése, a tudományos és technológiai fejlődés legújabb eredményeinek a korábbinál is eredményesebb és gyorsabb gazdasági hajtóerővé alakítása marad.**

Az államigazgatási struktúra átalakítása is ezt a célt szolgálja. Felállításra kerül egy csúcsmisztérium, amelyet a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium valamint a

Munkaügyi Minisztérium összevonásával hoznak létre. Az új, „szuperminisztérium” január 1-től kezdi meg munkáját a Munka- és Gazdaság (finn szóval elinkeino = kb. megélhetés) Minisztériumaként. Összetett feladata az, hogy a finn gazdaság nemzetközi versenyképességének fokozatos erősítését a foglalkoztatáspolitikával szorosan összehangolva valósítsa meg.

A kutatás-fejlesztés-innováció területén megfogalmazott célkitűzések

A kormányprogram feladatul tűzi ki azt, hogy a kormányzati ciklus elején **készüljön el a nemzeti innovációs stratégia**. A jelszószerű célkitűzés az, hogy Finnországban **teremtődjenek meg a világviszonylatban is legkedvezőbb feltételek az innovációs tevékenységhez**. Az oda vezető út egyik központi eleme a KTF ráfordítások GDP arányának további növelése, a GDP 4 %-ra történő emelkedése lehet. (Ez az arány ma kb. 3,6 %). A cél rendkívül ambiciózus, mert a finn gazdaság növekedésének jelenlegi és remélt üteme kb. 4% évente, ami a mostani arány mellett is jelentős többletforrásokat eredményez. (Különösen igaz ez annak tükrében, hogy már a leköszönő kormány költségvetési tervezete is évente minimum 5 %-os KTF kiadásnövelést irányzott elő, amit a jelenlegi program sem kíván csökkenteni!)

Elengedhetetlen **feltétel a kormányzat és az üzleti élet ezirányú elkötelezettségének erősítése**, együttműködésének koordinálása. A kormány különösen a szolgáltatási szektor területét érintő kutatás-fejlesztés anyagi támogatásában szeretne érdemi előrelépéseket tenni és elérni azt, hogy a szektor jövedelmezősége lényegesen emelkedjen.

A program szerint Finnországnak komoly esélyei vannak arra, hogy a környezeti technológiák fejlesztése terén a világ élmezőnyébe küzdje fel magát. Ennek elősegítése érdekében **a megújuló energiaforrások kiaknázása, illetve egyéb környezetvédelmi technológiák kutatás-fejlesztési tevékenysége kiemelt figyelmet kap** a közeljövőben.

A Nemzeti K+F Kockázati Alap, a SITRA cégalapítást támogató tevékenysége átkerül a FINNVERA - Állami Vállalkozásfejlesztési Vállalat feladatkörébe. Ezzel párhuzamosan megnövelik a FINNVERA vállalkozásalapítást támogató alapját. A kockázati tőke hozzáférhetőségét is javítani kívánják. Ebben komoly szerepet szánnak a nyugdíjalapokkal való szorosabb együttműködésnek, amelynek során ezek az alapok bizonyos adómentességet kaphatnának az ilyen jellegű befektetéseik után.

Az oktatás és a kutatás-fejlesztés területén **folytatódik az emberi és anyagi erőforrások koncentrálása**. Nem csupán megtartják, de fel is kívánják gyorsítani az előző kormány alatt elkezdett folyamatot, aminek következtében a nemzetközi

kihívásokkal is szembenézni képes, a kritikus tömeget elérő **tudományos és technológiai stratégiai központok** jönnének létre egyes, kiválasztott területeken, illetve egyetemek összevonásával. Egy **helsinki székhelyű csúcseyetem** létrehozási feltételeinek kialakítása és működésének bizonyos mértékű, alapítvány-szerű piacosítása ennek hatékony tudásbázisát kívánja megerősíteni. **Növelni kívánják az egyetemek alapfinanszírozását is**, de fontos cél adókedvezményekkel elősegíteni az oktatásba és a kutatásba befolyó nem állami pénzek arányának növekedését.

Összefoglalva: az új finn kormányprogram mind az oktatási rendszer fejlesztése, mind a kutatás-fejlesztés-innovációs tevékenység erősítése terén folytatni kívánja az utóbbi évtizedben gyakorolt, társadalmi konszenzust élvező pragmatikus politikát.

TUDOMÁNYOS- ÉS TECHNOLÓGIAI STRATÉGIAI KÖZPONTOK LÉTREHOZÁSA

Finnország nemzeti innovációs rendszerében alapvető szerkezeti, vagy elvi-irányítási változást nem várható. Hosszú távon igaz megállapítás ugyanis, hogy **a sikeres finn innovációs politika fő záloga a parlamenti pártok és az egymást követő kormányok közötti egyetértés az innováció támogatásának fontosságáról.** A bekövetkező változásokat még a korábbi kormány tervezte meg, készítette elő – figyelembe véve a Tudomány- és Technológiapolitikai Tanács (TTT) arra vonatkozó ajánlását. (Lásd Grosschmid Péter jelentésének 1. sz. mellékletét!). Érdemi módosítást a korábbi terven az új kormány sem ígér. Az egyik legfontosabb célkitűzés marad az, hogy a finn gazdaság K+F ráfordításai a kormányzati ciklus végére elérjék GDP 4%-át. Mindez úgy következzen be, hogy a vállalati és kormányzati ráfordítások jelenlegi 70%-30%-os aránya érdemben ne változzon. (A jelen helyzet bemutatását lásd Grosschmid Péter jelentésében!) Új hangsúlyi elem azonban, hogy a korábbinál is nagyobb figyelmet kívánnak szentelni az erőforrások koncentrálásának, nemzetközi összehasonlításban is hatékonyabb felhasználásának. Ezt a célt szolgálja az **egyetemek összevonása**, illetve az újfajta, közös vállalati, kutató intézeti és egyetemi érdekeltségre alapozó, un. **Tudományos- és Technológiai Stratégiai Központok** létrehozása. Ezen kezdeményezést a kormány által felállított, a Finn Akadémia elnöke, Raimo Väyrynen professzor vezette stratégiai munkacsoport zárójelentése alapozta meg.

A jelentés megállapította, hogy első körben az alábbi területeken kell koncentrálni a tudományos és K+F erőforrásokat.

- energia és környezet (pl. környezetbarát energiatermelés)
- fémipari termékek és gépgyártás (pl. önjáró munkagépek és közlekedési eszközök, továbbá automatizálás és gyártástechnika)

- az erdőgazdálkodási klaszter (pl. a fa alapanyagú termékek széleskörű hasznosítása valamint intelligens új termékek)
- egészségügy és jólét (az idős korosztály egészsége és jóléte valamint a géninformációk hasznosítása a gyógyászatban)
- a tudás- és távközlési ipar és szolgáltatásai (pl. a jövő tudástársadalom szolgáltatásai és termékei)

A TTSK működési modelljeként a jelentés egy koordinációs feladatokat ellátó non-profit részvénytársaságot vázol fel. A részvénytársasági formában történő működés egyértelművé teszi ui. az abban résztvevők szerepét (részvényes, stratégiai partner, közvetítő, stb.), kötelezettségét és felelősségét is. Ezzel a módszerrel ugyanazon szerkezeti felállás mellett jelentősen eltérő tartalmú együttműködési megoldások valósulhatnak meg.

A stratégiai jelentés ajánlásai alapján a finn Ipari és Kereskedelmi Minisztérium 2007. januárjában felállított egy munkacsoportot a folyamat levezénylésére. **Napjainkig egy ilyen központ, az un. Erdő Klaszter alakult meg.**

A K+F INTÉZMÉNYRENDSZER FŐ ELEMEI

Tudomány- és Technológiapolitikai Tanács

A K+F intézményrendszer fő elemei és azok egymáshoz való viszonya az elmúlt évben nem változott. A finn tudománypolitika legfőbb irányító és ajánlásokat tevő szerve a **Tudomány- és Technológiapolitikai Tanács**, amelyet 1987-ben hoztak létre, az 1963-tól működő Tudománypolitikai Tanács utódszervezeteként. A Tanács feladatait részletesen ismerteti Grosschmid Péter beszámolója. Az új kormány részlegesen megújította a TTT-t. Ez részben annak a következménye, hogy az érintett miniszterek személye változott, másrészt pedig a lejárt mandátumú tagok helyére is újakat neveztek ki. (Az 1. sz. melléklet ismerteti az új TTT személyi összetételét.)

Tekes (Technológiafejlesztési Központ)

A TEKES szerepét és feladatait részletesen ismerteti Grosschmid Péter jelentése. Sem vezetésében, sem feladataiban érdemi változtatás nem várható. Jól, megbízhatóan és hatékonyan tölti be a neki szánt szerepet. Nagyon sikeres az EU programokban történő részvételre való mozgósításban.

A beszámolási időszak utolsó hónapjainak fejleménye volt az, hogy az USA-ban, a Szilikon Völgyben megnyitotta kapuját a **legújabb finn innovációs központ, a FinNode**. A FinNode a Tekes, a Finn Akadémia, a Finn Innovációs Alap – Sitra,

az Állami Műszaki Kutatóintézet – VTT és a kis- és közepes vállalkozások nemzetközi érvényesülését elősegítő szövetség, a FinPro közös vállalkozása. A FinNode legfontosabb feladata az, hogy segítsen a finn vállalkozásoknak kapcsolatokat, együttműködési hálózatokat kiépíteni és sikerre vinni a világ egyik vezető innovációs központjában.

Ezzel párhuzamos történet volt az, hogy a TEKES elkezdte szorosabbra fogni együttműködését a legnagyobb kínai tudományos és technológiafejlesztési központokkal. A technológiai együttműködés indítottak el a dél-kínai Shenzen területén, Peking környékén és a Sanghajtól északra fekvő Jiansun tartományban is. Az új megállapodások többek között az alábbi együttműködési területeket nevesítik: információs és kommunikációs technológiák, energia- és környezetvédelmi technológiák, biotechnológia, egészségvédelmi technológiák, új anyagok, nanotechnológia, digitális média, ipari formatervezés, papír- és faipari technológiák illetve a technológiák kereskedelmi hasznosítása.

Néhány statisztika a TEKES 2006. évi tevékenységéről

2006-ban közel 2000 TEKES által finanszírozott K+F projekt fejeződött be. Ezek több száz új, vagy megújított terméket, szolgáltatást és gyártási eljárást eredményeztek. A sikeres projektek révén nagyszámú szabadalmi beadvány, csaknem ezer mintapéldány és kétezer publikáció született.

2006-ban a TEKES 465 millió euróval támogatta a különböző cégek, egyetemi, főiskolai és egyéb kutatóhelyek 2157 kutatás-fejlesztési projektjét. Az projektek összköltségvetése, benne a nem TEKES-től származó összegekkel is - 924 millió euró volt. A finanszírozott projektek igen jelentős része nem csupán nemzeti csúcsmínőséget, de nemzetközi tekintetben is magas színvonalat képviselt. A támogatási összegből 271 millió eurót fordítottak a vállalati kutatási és innovációs tevékenységre és 195 millió euró jutott az egyetemek, főiskolák és egyéb kutató intézetek kutatásaira.

A vállalatoknak nyújtott összegnek több, mint felét kis-és közepes vállalatok kapták. Egyötöde a 10 fő alatti un. mikrovállalkozásoknak, kétharmada, pedig az 500 fő alatti vállalatoknak jutott. A nagyvállalatoknak juttatott finanszírozás döntő hányadát is az egyetemek, főiskolák és más kutató intézetek, valamint alvállalkozóként kisvállalkozások kapták meg kutatási szolgáltatásaikért.

A vállalatoknak nyújtott támogatásból 1226 cég részesült. Ezeknek fele 10 fő alatti un. mikrovállalkozás volt. A pályázatok elbírálása során a TEKES igyekezett nagyobb hangsúlyt fektetni a kezdő innovációs vállalkozásokra és szolgáltatásokra. Az új, valamint a korábban meghozott döntések alapján 2006-

ban a TEKES 2009 cégnek nyújtott támogatást. Csődeljárást végül 27 céggel szemben kezdeményeztek.

A TEKES technológiai programjaira a teljes összeg közel 50 %-a jutott. 2006-ban 24 technológiai program futott és további 11 állt előkészítés alatt. Mindösszesen 2500 cég és 1500 kutatási szervezett vett részt ezekben a programokban.

2006 során a nemzetközi együttműködés is erősödött. A TEKES által finanszírozott projekteknek mintegy fele tartalmazott nemzetközi együttműködést.

Finn Akadémia

A Finn Akadémia feladatait, működését Grosschmid Péter jelentése részletesen bemutatja.

Változás azonban az, hogy az akadémia élére új elnököt neveztek ki. 2007. március 1-én **Markku Mattila** professzor foglalta el a leköszönt elnök **Raimo Väyrynen** professzor helyét. Az elnök személyének cseréje nem eredményezett érdemi változást az akadémia működésében. (Väyrynen professzor, akit az European Science Foundation – ESF igazgató tanácsa a megválasztott a tízfős Tudományos Tanács (Scientific Advisory Board - SAB) elnökévé jelenleg a Finn Parlament háttérintézményének, a Külpolitikai Intézetnek az igazgatója.)

Az akadémia vezetésében további személyi változás az, hogy a kutatási igazgató, **Anneli Pauli** 2007 áprilisától az EU Joint Research Center főigazgató-helyetteseként Brüsszelben folytatja szakmai pályafutását. Helyére a Finn Akadémia 2007. június 1-i hatállyal **Riitta Mustonen** asszonyt nevezte ki erre a posztra. Az új igazgató feladatai között kiemelt helyet kap az akadémia tudománypolitikai együttműködésének tervezése, a kutatásfinanszírozás kérdésköre, továbbá a nemzetközi kutatási projektekben való finn részvétel koordinálása.

VTT

A K+F-ben történő állami részvétel egyik legfontosabb eszköze és fóruma az **Állami Technológiai Kutatóközpont (VTT)**. Tevékenységét részletesen ismerteti Grosschmid Péter jelentése. Működésében az új kormányprogram sem tervez változtatást.

A MAGYAR-FINN TÉT KAPCSOLATOK

Grosschmid Péter jelentése részletesen ismerteti az országaink kapcsolatában az elmúlt években kialakult, nem sok pozitív változással jellemezhető helyzetet, együttműködési gyakorlatot. Új TÉT attaséként ebben érdemi változást nem tapasztaltam.

TÉT területen az elmúlt pár hónapban sem politikai, sem magas szintű szakmai vezetői látogatásra nem került sor.

BEILLESZKEDÉS

Az elmúlt pár hónap alatt sikeresen felvettem a kapcsolatot az TÉT terület valamennyi fontosabb intézményének vezetésével. Ez elsősorban a központi, Helsinkiben és környékén található intézményekre vonatkozik. A távolabbi egyetemekkel, a vidéki VTT laboratóriumokkal és kutató intézetekkel valamint innovációs központokkal történő személyes kapcsolatfelvétel terv szerint 2007 őszén történik meg.

A Tudomány- és Technológiapolitikai Tanács - TTT titkárságának vezetője, a TEKES számos vezetője, beleértve a főigazgatót és az EU programok igazgatóját is, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium Technológiai Főosztályának több vezetője és munkatársa, Energetikai Főosztályának helyettes vezetői, a Finn Iparszövetség innovációs igazgatója, az Oktatási Minisztérium Felsőoktatási és Kutatási Főosztályának vezetője, a Finn Akadémia adminisztratív igazgatója, a VTT nemzetközi igazgatója, a Helsinki Egyetem nemzetközi rektor-helyettese és több professzora, valamint a Nemzetközi Ösztöndíjcsere Központ, a CIMO főigazgatója és több munkatársa is személyes ismerősöm. Segítségükkel már a Helsinkibe történt megérkezésemet követő néhány nap után érdemi jelentéseket tudtam felterjeszteni. Ugyancsak az ő segítségükkel sikerült elérni azt is, hogy angol nyelven megküldött magyar EU-s pályázati partnerkereső javaslatok a jövőben felkerülhetnek a TEKES honlapjára.

A Nagykövetség minden évben más-más vidéki városban ünnepli meg március 15-ét. Ehhez egy gazdaságfejlesztési szeminárium is társul. A 2007. rendezvényen Mikkeli városában és is előadást tartottam a magyar K+F-ről.

Emellett részben személyes felkérés, részben a nagykövetségnek érkezett meghívás alapján több általános témájú, a mai Magyarországot bemutató előadást tartottam. Ezeket mindig kihasználtam arra is, hogy a magyar tudományt népszerűsítő, valamint a magyarországi K+F beruházási lehetőségeket felvillantó betéteket illesszek a mondanivalómba.

Az NKTH-nak és egy sor hazai intézménynek felterjesztett, saját kezdeményezésű jelentés, vagy az INNOTREND Hírlevélbe szánt rövidebb információ mellett több NKTH, KÜM és OM kérésre, továbbá közvetlen

személyes megkeresésre küldtem érdemi választ. Utóbbiak közé tartozott több EU-s projektpartneret kereső kérés. Ilyen volt az MTA Kutatásszervezési Intézete által kért dokumentum is, amely a finn kutatói életpálya kialakítására beindított programot ismertette, továbbá kutatói ösztöndíjak, valamint posztgraduális képzés iránti érdeklődés, intézményi kapcsolat-felvételi lehetőségeket kereső megkeresés. De kaptam kérést a Helsinki Műszaki Egyetemtől is, amelynek magyar egyetemekről küldtem információt. A jelentések nagyobb részét – az NKTH-val történt egyeztetés alapján – közvetlenül a magyar felhasználóknak küldtem meg, de az NKTH és a KÜM minden esetben kapott tájékoztató példányt. A Magyar Innovációs Szövetség Hírlevelébe az NKTH útján jutnak el az anyagaim.

RÉSZVÉTEL A NAGYKÖVETSÉG EGYÉB TEVÉKENYSÉGÉBEN

A nagykövetségi munkamegosztásban a K+F+I vezető szervezeteivel, mint a Tekes, Finn Akadémia, Tudomány- és Technológiapolitikai Tanács, Oktatási Minisztérium, Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, Finn Iparszövetség történő kapcsolattartáson túlmenően alkalmanként én veszek részt – helyettesítőként - a Mező- és Erdőgazdasági Minisztérium EU-s tájékoztatóin.

Szabadsága idején ezidáig én helyettesítettem a külgazdasági attasét. Részt veszek továbbá a nagykövetség eseti rendezvényein, mint pl. a 2007. márciusi nemzeti ünnepünk mikkeli programja, a májusban, Helsinkiben megrendezett Európa Piac magyar standjának munkája, stb.

Rendszeresen kiveszem a részemet a követség ügyeleti munkájából, és részt veszek a diplomáciai posta kísérésében is.

A követség vezetése biztosítja a munkámhoz szükséges feltételeket. Kapcsolatomat a követség munkatársaival a korrektség, kölcsönös segítőkészség jellemzi. A diplomata munkatársaknak több kérdésben tudtam érdemi segítséget nyújtani munkájukhoz.

Emellett igyekeztem segíteni – kérésre tanácsokkal is - a kulturális központ munkáját, valamint a hungarológia kutatások ügyét.

Helsinki, 2007. június 12.

Jelinkó Árpád